

DE ACHTERGROND

van een radicale onderwijsvernieuwing VII

Het gezin model voor het gemeenschapsleven.

Heeft Kees Boeke bij de wijze van samenwerking het oog op de cellen in een levend organisme, wat den geest, de sfeer betreft noemt hij als ideaal bij de ordening van het gemeenschapsleven: het goede gezin. „De hele menselijke samenleving zal pas een samenleving worden als de geest van een echte familiekring de gehele mensheid gaat doortrekken.

Om de gezinsfeer te bevorderen moet maar een beperkt aantal bij elkaar gevoegd worden en moeten onderzids niet alleen de sexen, maar ook alle leeftijden met elkaar de kindergemeenschap vormen.⁷³⁾ De kinderen moeten opgroeien niet alleen tot goede burgers van onze eigen volksgemeenschap, maar daarnaast ook tot leden van het grote gezin der mensheid". (Ref. Vernieuwde leiding.)

Sympathiek doet het aan, dat het gezin zoo hoog gewaardeerd wordt. Helaas worden de verhoudingen ook hier scheef getrokken. 't Ouderlijk gezag wordt in principe niet erkend. Dat gezin kan dus geen model zijn voor een nieuwe samenleving. Maar ook het echte gezin, met gezagsverhouding kan dat niet. Want gezin en familie zijn natuurlijke gemeenschappen. Het samenlevingsverband van het gezin is uniek. Naar zijn typische gaardheid biologisch gefundeerd in den band des bloeds en staande onder leiding van de morele liefde tusschen ouders en kinderen. Geen enkel samenlevingsverband is er mee te vergelijken. De typische gezagsstructuur, omgangsvorm, sfeer, taal van het gezin, kan in geen enkelen anderen levenskring worden overgenomen. Treffend komt dit bijv. uit in den omgangstoon van het gezin.

Daarvan zegt prof. Dooyeweerd: „Kinderen behoren hun ouders niet te tutoyeeren en wanneer de taal in het gezin de uiterlijke vormelijkheid heeft van den gewonen maatschappelijke omgang met vreemden, dan deugt de toon in het gezin niet.

Er behoort in het christelijk gezin een teederheid van toon te heerschen, die in geen enkel ander samenlevingsverband in die oereigenheid kan worden overgenomen, zonder dat men „uit den toon valt". Want ieder menscheijk samenlevingsverband heeft zijn eigen innerlijke structuur, zijn eigen normatieve levenswet, en juist in die veelvormigheid en onnavolgbaarheid ontplooit zich de rijkdom der tijdelijke menscheijke samenleving naar de daarvoor door God gestelde ordinarantiën.⁷⁴⁾

Het gezin kan dus niet als model dienen voor de samenleving in de schoolgemeenschap.

Kindergemeenschappen.

De typische nivelleering, die prof. Dooyeweerd doet zien als consequentie van zoowel het universalistisch als individualistisch schema in de moderne sociologie, komt ook aan het licht bij Kees Boeke's ideaal voor de toekomst: in plaats van de school moet komen één kindergemeenschap voor alle richtingen. Het kenmerk daarvan zal zijn „een diepe geest van saamhorigheid, van onderlinge dienstbereidheid en van toewijding aan de mensheid als geheel, waarvan zij zich een levende cel weet te zijn".⁷⁵⁾

Die komende kindergemeenschap zal de algemeene school zijn voor kinderen van allerlei richtingen, kerkelijke en niet-kerkelijke.

Want, zegt Kees Boeke: „Steeds meer wordt het gevoeld, dat in de school de kinderen van allerlei kring en overtuiging naast en met elkaar moesten opgroeien. Thans is bij het onderwijs de confessie primair, de algemene saamhorigheid secundair. Dit moest worden omgekeerd.

Binnen de algemene school behoort eerbied te zijn voor elke overtuiging en ieder moet er gerust op kunnen zijn, dat het geloof, dat hem heilig is en dat hij zijn kinderen tracht door te geven, in de algemene school geëerbiedigd wordt".⁷⁶⁾

Ook na de bevrijding in 1945 heet het:

„Mijns inziens moet het eenmaal normaal worden, dat alle kinderen van één volk, ja zelfs van verschillende volken samen opgroeien en opgevoed worden. Het godsdienstonderwijs zal natuurlijk gegeven worden; deze scheiding zal zeker lange tijd niet te voorkomen zijn, maar samenleven is reeds nu mogelijk". (Ref. Vern. Leiding.)

Eenheidsschool.

Het oude ideaal van 't Nut alzoo in een nieuw kleed gestoken. Maar, vragen we ons af, hoe is het mogelijk, dat na 80-jarigen strijd om de vrije school dit ideaal weer omhoog gestoken wordt?

Omdat o.i. dit ideaal, de eenheidsschool voor allen, bij Kees Boeke voortkomt uit zijn diepste religieuze overtuiging. Zijn uitgesproken monisme drijft hem er toe. Het is de monistische eenheidsdroom, die in

dit ideaal uitkomt. Vanuit dat monisme zegt hij, dat de saamhorigheid primair moet zijn en de confessie secundair.

Maar confessie en saamhorigheid zijn geen tegenstellingen. De saamhorigheid is zelf religieus bepaald en wortelt in de confessie. Ook bij Boeke, n.l. in de confessie van zijn monisme.

Kees Boeke komt op dit punt met zichzelf in tegenspraak. Want hij zegt, dat de kerkelijken de niet-kerkelijken „in hun overtuiging moeten eerbiedigen en het moeten billijken, dat de onderwijsinstelling als geheel generlei geloof belijdt of dogma's aanvaardt". Zeker, de onderwijsinstelling belijdt geen geloof, maar wel de man die er de leiding heeft. En van dogma's gesproken. Hoe kan men zoo iets neerschrijven. Want de zin, die er vlak op volgt bevat een dogma van de eerste grootte, zij het een monistisch dogma.

Want, luidt het verder: „Aldus zal het mogelijk zijn, dat een werkelijke eenheid in de Kindergemeenschap groeit, een eenheid, die in het leven zelf wortelt".⁷⁷⁾

Daar staat het: „een e e n h e i d, die i n h e t l e v e n zelf wortelt".

Welnu, dat is een dogma, een fundamentele waarheid uit de geloofsbelijdenis van den monist Kees Boeke.

Wij denken hierbij aan de beginselen van de N.E.F., waar de Werkplaats bij aangesloten is.

Bij punt 3 heet het:

„Opvoeding moet het begrip ontwikkelen van de fundamentele eenheid der mensheid, afgezien van alle verschillen, en de weg banen naar een op deze basis georganiseerde wereld".

Die monistische gedachte eenheid moet alle verschillen overkoepelen. Daarin moeten ze alle smelten. Dat komt ook uit bij het volgende gezegde van Kees Boeke. Aan de mast van de „Prins Hendrik", het schip, waarmee de kinderen een vacantiereis maakten, „wapperde de Werkplaatsvaan, die alle spectrumskleuren heeft, en wit aan het eind, in overeenstemming met de kleuren, die wij steeds in deze volgorde toepassen. Deze vlag is een symbool: In allerlei kringen leeft een bepaalde kleur, of leven enkele kleuren als speciaal geliefd. Wij hebben ze alle en geloven dat ze eenmaal kunnen smelten tot het wit van de vrede".⁷⁸⁾

En ook: „..... „de kinderen zullen onbewust groeien in het besef van de eenheid aller dingen".⁷⁹⁾

Deze monistische eenheid is een product van het Schrift-afvallig denken, maar wortelt niet in de werkelijkheid, niet in 't leven zelf zooals Boeke meent.

De eenheid, die de Schrift leert, is: de religieuze worteleenheid van het gevallen menschengeslacht in Adam en van de herboren mensheid in Jezus Christus als den tweeden Adam. Dat is de eenheid, die in het leven zelf wortelt: in de ontzettende realiteit van den zondeval en in de geweldige realiteit van de verlossing in Jezus Christus.

Iedere andere eenheid der menschen is een fictie, waar het souverain gewaande denken van den modernen mensch zich mee koestert en er zijn kracht in zoekt. Want „als alle waarden om ons heen falen, zal de inwendige ervaring van de opperste eenheid ons stand doen houden". Aldus Boeke in 1936 te Utrecht op de Internationale Paedagogische Conferentie.

F. GROENENDIJK.

⁷⁶⁾ Vernieuwing, IIIe jg., bl. 34.

⁷⁷⁾ Kindergemeenschap, bl. 233.

⁷⁸⁾ Kindergemeenschap, bl. 254.

POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Hoogstaande mannen

Het R.K. weekblad „De Nieuwe Eeuw" (d.d. 21 Febr.) geeft eenige frappante bijzonderheden omtrent het buiten-parlementair en zelfs buiten-nationaal wroeten van den heer Schermerhorn.

Het blad wijst op een proces voor de Amsterdamse Rechtbank, waarbij iemand terecht stond, die prof. Schermerhorn in een krantenartikel had beleedigd, door een vergelijking te trekken tusschen Mussert en Schermerhorn, naar aanleiding van het overleg tusschen professor Schermerhorn en den verrader Soekarno. De Officier was van meening, dat zulk schandelijk geschrijf, waarmede de reputatie van hoogstaande mannen wordt aangetast, een einde moet nemen.

„De Nieuwe Eeuw" vervolgt dan:

„Tot die hoogstaande mannen rekent hij natuurlijk niet Mussert, want die is nu eenmaal dood. Hij rekent daar uiteraard toe: de heeren Schermerhorn en Soekarno".

„Dat hoogstaan van Soekarno" wordt door het blad nader geïllustreerd, onder verwijzing naar hetgeen de Vertegenwoordiger van de Ned. Regeering in den

conflict; ik citeerde U verscheidende zinsneden eruit, die dit bewijzen. En door dit artikel te plaatsen, en..... nog wel als hoofdartikel, stelt „Trouw" zich partij in dit conflict.

Ik citeerde verder enkele uitingen, die krenkend zijn voor een deel der leden van de A.R.-kiesverenigingen. U negeert dit gedeelte van mijn schrijven geheel! Deze krenking accentuerend, schrijft U „voor het overige kan ik U mededelen, dat ik de verantwoordelijkheid voor het opnemen van dit artikel aanvaard".

Zo iets te schrijven komt neer op het forceren van de breuk in de A.R.-partij! U zit toch ook voor de A.R.-partij in de Tweede Kamer!

Ten slotte: „de ondertekening met één letter dient niet ter verdoezeling". Ik vraag U: heb ik U beschuldigd van verdoezeling? Ik wilde alleen maar zeker weten, wie „O" was.

Ter wille van het bewaren der eenheid heb ik U dit geschreven. Ik hoop van harte, dat U, eveneens met dat doel, mijn brief van 17 April j.l. alsnog zult willen overlezen; en dat U alsdan de moeite zult willen nemen, in Uw antwoord recht op mijn bemerkingen en grieven in te gaan.

Hoogachtend,
(w.g.) P. JASPERSE.

Het is m.i. overbodig commentaar op deze brieven te geven. Ze spreken voor zichzelf.

Alleen wil ik nog mededeelen, tot op heden, 21 Mei, geen antwoord van Dr. Bruins Slot ontvangen te hebben. Indien hij mij alsnog antwoordt, hoop ik het eveneens in „De Reformatie" te publiceren.

Uit mijn eersten brief blijkt, dat ik mij over deze zaak ook schriftelijk gewend heb tot de A. R. kiesvereniging te Leiden. Dit was geschied bij schrijven van 16 April j.l. Van deze kiesvereniging ontving ik antwoord, gedateerd 24 April:

Weledelzeergel. Heer,

Hiermede bericht ik U de ontvangst van Uw brief d.d. 16 April j.l.

In onze eerstvolgende bestuursvergadering zal deze brief besproken worden.

Hoogachtend,
(w.g.) C. KROMHOUT, Secretaris.

Mijn brief van 16 April j.l. eindigde echter:

„Hopende, dat dit schrijven zoo spoedig mogelijk op een ledenvergadering onzer kiesvereniging voorgelezen en behandeld worde, verblijf ik....."

Ik vroeg dus om behandeling op een l e d e n v e r g a d e r i n g; het artikel „Nieuwe Tweespalt" was nu eenmaal gepubliceerd in het weekblad „Trouw". Het positie-kiezen in het kerkelijk conflict, evenals de voor ons, vrijgemaakte Gereformeerden, krenkende opmerkingen, waren dus eveneens p u b l i e k gemaakt; iedereen, wie maar wilde, geloovige of ongelovige, kon het lezen. Daarom is de behandeling van mijn schrijven op een leden-vergadering m.i. eisch.

De secretaris schreef mij echter: Uw brief zal in onze eerstvolgende..... bestuursvergadering besproken worden.

Ik heb, eveneens tot op heden, niet gemerkt, dat deze bestuursvergadering gehouden is.

Leiden.

P. JASPERSE.

BATAKSCH Kerk

In een overzicht van den Regeeringsvoorzichtingsdienst te Batavia, dat tot opschrift draagt: INDONESISCHE PERS EN RADIO (REPUBLIKEINS), komt het navolgende uit Jogjakarta afkomstige Antara-telegram van 10 Mei voor:

„De protestantsche Hoeria Bataksche Christengemeente van Java en Sumatra zal van 15 Mei tot en met 17 Mei a.s. te Jogjakarta haar synode houden. In deze synode zullen besproken worden de organisatie van de Bataksche kerk, het dogma van den status van de Bataksche kerk t.o.v. de buitenlandse kerken. De besluiten van de a.s. synode zullen worden doorgezonden aan het Hoofdbestuur van de Hoeria Christen Bataksche kerk te Taroetoeng. De afgevaardigden van de Bataksche kerk van Jogjakarta naar deze synode zijn Ir Simandjoentak, Mr A. M. Tambunan of Mr Amir Sjarrifoeddin".

Tot zoover het telegram uit Jogjakarta. De vraag rijst waarom de Bataksche kerk, wier gemeenten in groote meerderheid in de Bataklanden op Sumatra gevestigd zijn en waarvan zich slechts een kleine gemeente in Jogjakarta bevindt, die ongeveer een jaar geleden werd gesticht en nog geen eigen predikant heeft, haar synode gaat houden in die laatste plaats. Opvallend is ook, dat als een van de waarschijnlijkste afgevaardigden genoemd wordt Sjarrifoeddin, een van de aankomsten van het incident op het station te Jogjakarta bij aankomst der Nederlandsche delegatie, toen o.a. een der secretarissen bewusteloos werd geslagen, een bijzonderheid, die alleen in een Maleische krant gestaan heeft.

Bovenstaand bericht ontvingen wij in dank van bevoegde zijde.

K. S.

CORRESPONDENTIE

Tot onzen spijt moeten wij mededeelen, dat van de nummers 35 (29 Mei) en 36 (5 Juni) van ons blad geen exemplaren meer voorradig zijn.

DE UITGEVERS.

⁷³⁾ Idem, bl. 58, 59.

⁷⁴⁾ Dooyeweerd, W/lsbeg. der Wetsidee III, bl. 231.

⁷⁵⁾ Vernieuwing, IIIe jg., bl. 35.

⁷⁶⁾ Vernieuwing, IIIe jg., bl. 34.